

Економіка сталого розвитку і природокористування

УДК 658:330.3

Гацька Людмила Павлівна

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри екологічного менеджменту та підприємництва
Київський національний університет імені Тараса Шевченка*

Гацкая Людмила Павловна

*кандидат экономических наук, доцент,
доцент кафедры экологического менеджмента и предпринимательства
Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко*

Hatska Liudmyla

*PhD in Economics, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of
Environmental Management and Entrepreneurship
Taras Shevchenko National University of Kyiv*

ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОГО

ПІДПРИЄМНИЦТВА

ФИНАНСОВЫЕ АСПЕКТЫ РАЗВИТИЯ ЭКОЛОГИЧЕСКОГО

ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА

FINANCIAL ASPECTS OF ENVIRONMENTAL ENTREPRENEURSHIP

DEVELOPMENT

Анотація. В статті розглядаються окремі аспекти фінансового забезпечення екологічного підприємництва в Україні. Основна увага приділена аналізу переваг, недоліків та перспектив застосування різних каналів доступу малого і середнього бізнесу до міжнародних джерел «зеленого» фінансування та оцінці можливостей забезпечення оптимізації проходження коштів з міжнародного на місцевий рівень через

адміністративні вертикалі. Зокрема, розглянуті такі канали, як прямі іноземні інвестиції в місцеві екологічні проекти (прямий доступ); фонди з місцевим адмініструванням; спільне фінансування на основі широкої участі; конкурентний розподіл коштів. Зроблено висновок, що жоден з цих каналів не досконалий і має певні проблеми при реалізації, які необхідно враховувати. До основних проблем віднесено втрати фінансових ресурсів на різних рівнях адміністрування; недостатній рівень адаптації наявних фінансових потоків до потреб громади та пріоритетів місцевих організацій; недостатній рівень розвитку місцевих фінансових та бізнес-структур. Підкреслено, що ефективні канали доступу екологічного підприємництва до міжнародних «зелених» фінансів повинні забезпечувати мінімізацію тієї частки фінансування, яка втрачається на шляху, і максимально збільшити суми, що отримують підприємці в тих громадах, муніципалітетах та районах, де існує найбільша потреба в реалізації «зелених» проектів.

Ключові слова: *«зелені» фінанси, екологічне підприємництво, сталий розвиток, кліматичні фінанси, фінансове забезпечення екологічного підприємництва*

Анотація. *В статье рассматриваются отдельные аспекты финансового обеспечения экологического предпринимательства в Украине. Основное внимание уделено анализу преимуществ, недостатков и перспектив применения различных каналов доступа малого и среднего бизнеса к международным источникам «зеленого» финансирования и оценке возможностей обеспечения оптимизации прохождения средств с международного на местный уровень через административные вертикали. В частности, рассмотрены такие каналы, как прямые иностранные инвестиции в местные экологические проекты (прямой доступ); фонды с местным администрированием; совместное*

финансирование на основе широкого участия; конкурентное распределение средств. Сделан вывод, что ни один из этих каналов не совершенен и имеет определенные проблемы при реализации, которые необходимо учитывать. К основным проблемам отнесены потери финансовых ресурсов на разных уровнях администрирования; недостаточная адаптация имеющихся финансовых потоков к потребностям местных сообществ и приоритетам местных организаций; недостаточный уровень развития местных финансовых и бизнес-структур. Подчеркнуто, что эффективные каналы доступа экологического предпринимательства к международным «зеленым» финансам должны обеспечивать минимизацию той доли финансирования, которая теряется в пути, и максимально увеличить суммы, которые получают предприниматели в тех общинах, муниципалитетах и районах, в которых существует наибольшая потребность в реализации «зеленых» проектов.

Ключевые слова: «зеленые» финансы, экологическое предпринимательство, устойчивое развитие, климатические финансы, финансовое обеспечение экологического предпринимательства.

Summary. *In this article we have considered some aspects of financial support for environmental entrepreneurship in Ukraine. We focused on the analysis of the advantages, disadvantages and prospects of using different channels of access of small and medium-sized businesses to international sources of "green" funding and assessment of opportunities to optimize the flow of funds from international to local level through administrative verticals. In particular, we have expanded such channels as foreign Direct Investments and Direct Access Channels (direct access); Locally Administered Funds; Participatory Funding Structures; Competitive Elements in Fund Allocation. As a result of our research, we have concluded that none of these channels is*

perfect and has certain implementation problems that need to be considered. The main problems are the loss of financial resources at various levels of administration; insufficient level of adaptation of existing financial flows to the needs of the community and priorities of local organizations; insufficient level of development of local financial and business structures. We believe that effective channels for green businesses to access international green finance should minimize the share of funding lost along the way and maximize the amount that entrepreneurs receive in those communities, municipalities and areas where there is the greatest need for implementation of "green" projects.

Key words: *"green" finance, environmental entrepreneurship, sustainable development, climate finance, financial support for environmental entrepreneurship*

Постановка проблеми. Малий та середній бізнес традиційно відіграє важливу роль у переході до нової моделі «зеленої» економіки, вирішуючи шляхом екологізації підприємницької діяльності локальні прояви глобальних проблем адаптації до змін клімату, переорієнтації на альтернативні джерела енергії, органічного ведення сільського господарства, надання послуг з рециклінгу і т.п. Значення екологічного підприємництва в Україні актуалізується також внаслідок належності держави до екологічно та економічно вразливих регіонів нашої планети: з одного боку, темпи підвищення температури повітря та наростання кліматичних змін на території нашої держави випереджають світові тенденції[3]. З іншого боку, доповнює картину майже втричі вищий, ніж у розвинутих країнах, рівень ресурсо- та енергоємності виробництва, відсутність сучасних технологій поводження з відходами, катастрофічне старіння великої кількості інфраструктурних та виробничих об'єктів.

В цих умовах прагнення уряду України приєднатись до Європейського зеленого курсу (ЄЗК) створює надзвичайно великі

можливості для подолання кризових явищ і в економіці, і в екології, використовуючи переваги співпраці з міжнародними екологічними і фінансовими інституціями та інвесторами. Підприємництво – одна з основних категорій стейкхолдерів, які повинні враховувати виклики Європейського зеленого курсу в своїй роботі, а також вже зараз вживати заходів, щоб максимально використати можливості та вигоди від нової політики ЄС. За умови створення дієвого міжнародного механізму реалізації ЄЗК, це дозволить залучити значні обсяги «зеленого» фінансування. Очевидно, що нові нетарифні бар'єри в торгівлі будуть «кліматичними», а у кліматично дружніх сферах такі бар'єри будуть знижуватись (наприклад, у сфері відновлюваних джерел енергії). Тому в сучасних умовах питання «зеленого» фінансування потреб малого і середнього бізнесу на місцевому рівні стає ключовим елементом і політичною метою в міжнародному просторі забезпечення сталого розвитку, а проблеми формування ефективних фінансових інструментів та механізмів, які б забезпечували справедливий розподіл фінансування та досягнення «зеленими» міжнародними і державними ресурсами місцевого рівня, набувають суттєвого значення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми екологізації підприємницької діяльності та роль «зеленого» бізнесу в досягненні цілей сталого розвитку досліджували в різний час Дж. К. Біндер [14], М. Бельц [14], Б. Кохен [15], М. Вінн [15], С. Крауц [17], Л. Мельник [8], Є. Какутич [7] та ін. В роботах П. Кругмана [18], М. Маззукато [19], К. Перес [19], К. Беренсмана [13], Н. Лінденберга [13], В. Архіпової [1], Е. Зомонової [6], Б. Порфир'єва [10], Б. Рубцова [5] та ін. піднімаються питання фінансового забезпечення екологічного підприємництва і необхідності вдосконалення «зеленого» інструментарію фінансової політики. Визначенню проблем, можливостей та потенційних шляхів мобілізації інвестиційних ресурсів

для екологізації економіки присвячені роботи К. Маркевич [4], О. Веклич [2], М. Гріцишиної [3], Я. Підвисоцького [9].

Водночас залишаються відкритими і потребують дослідження питання механізмів залучення «зелених» інвестицій в країни, що розвиваються, зокрема – вивчення специфічних умов запровадження «зеленого» фінансування малого та середнього бізнесу як важливої складової формування відповідного світовим економічним тенденціям фінансового механізму забезпечення еколого-економічного розвитку в Україні.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою роботи є аналіз перспектив та окремих проблем формування каналів доступу малого і середнього бізнесу до фінансування «зеленого» розвитку та можливостей забезпечення оптимізації проходження коштів з міжнародного на місцевий рівень через адміністративні вертикалі. Ефективні канали доступу повинні забезпечувати мінімізацію тієї частки фінансування, яка втрачається на шляху, і максимально збільшити суми, що отримують підприємці в тих громадах, муніципалітетах та районах, де існує найбільша потреба в реалізації «зелених» проектів. Це забезпечить гармонізацію інтересів всіх груп стейкхолдерів: (1) міжнародних та внутрішніх приватних донорів, які зацікавлені в тому, щоб чітко розуміти, наскільки ефективно використані ресурси, надані ними для забезпечення сталого розвитку; (2) міжнародних інституцій, для яких важливим є внесок у вирішення глобальних, загальносуспільних інтересах екологічного спрямування інвестицій у загальносуспільних інтересах [1]; (3) України, яка прагне досягнення екологічної, соціальної та економічної ефективності від отриманих інвестицій; (4) бізнесу, який прагне, з одного боку, забезпечувати ефективність та максимізацію прибутку, а з іншого – створювати загальні блага, враховуючи цілі соціальної та екологічної сталості.

Виклад основного матеріалу. Згідно Європейського Зеленого курсу, перехід до «зеленої» моделі економічного розвитку відбувається у глобальному масштабі, проте негативний екологічний вплив та вразливість до змін клімату здебільшого дуже локалізовані, і тому потребують місцевих дій, які суттєво відрізняються в різних регіонах. Нові механізми «зеленої» економіки зазвичай створюють місцеві суспільні блага, які є контекстними залежно від географічних змін клімату та загальної екологічної ситуації. [11,16]. Їх впровадження часто потребує фінансової допомоги, проте переважна більшість міжнародних інструментів фінансування або не доступні для місцевих підприємців та громад, або доступні для них виключно через національні структури. В такому випадку можливість їх застосування ускладнена, так як повністю залежить від державних рішень, урядового планування та державних фінансових стратегій. Це потребує проходження великої кількості різноманітних інституцій на декількох рівнях узгоджень, між якими існують величезні розбіжності щодо обсягів та механізмів розподілу коштів (рис.1).

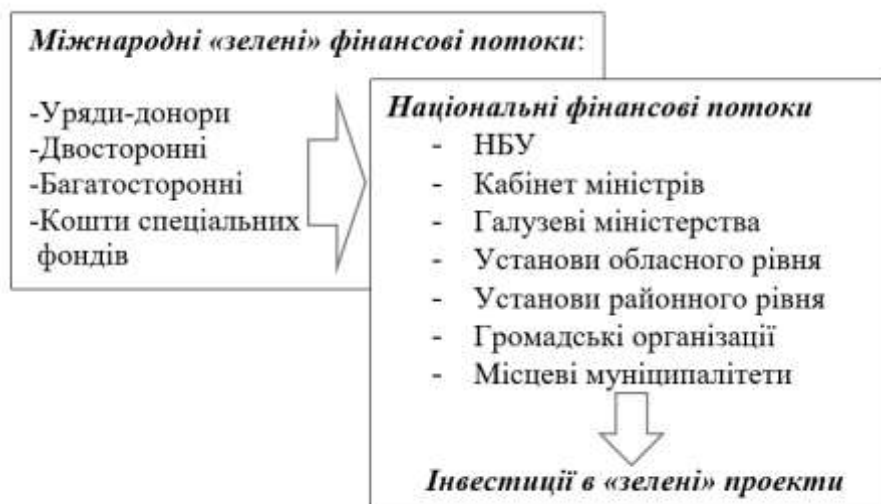

Рис. 1. Інституційна модель локалізації «зелених» фінансових потоків

Складність процесів розподілу фінансових потоків та велика кількість задіяних структур вказують на проблеми, пов'язані зі

спрямуванням фінансування на мікрорівень. Основними проблемами ефективного перерозподілу коштів з міжнародного на місцевий рівень малого бізнесу є:

1. *Втрати коштів на різних рівнях перерозподілу* - або через корупцію та неправомірне привласнення, або через складні процеси адміністрування, або через відсутність прямих комунікацій донорів з місцевими організаціями. Отже, механізми локалізації та формування ефективних каналів доступу до міжнародного фінансування повинні включати як (а) зміну механізмів законодавчого розподілу бюджету, так і (б) ефективні заходи проти корупції. Без потужної системи управління, яка впорядкує процеси виплати коштів, впровадження проектів та обміну інформацією і тим самим полегшує моніторинг використання коштів, ресурси часто не потрапляють туди, де вони найбільш потрібні [21].

2. *Малому та середньому бізнесу на місцевому рівні зазвичай важко напряму отримати доступ до міжнародних фондів та донорів, а умови фондів не завжди відповідають вимогам та реаліям місцевих громад.* Внаслідок цього наявні кошти, адресовані мікрорівню, потрапляють до місця призначення тільки через посередників і через це не достатньо адаптуються до місцевих потреб. В даному випадку локалізація стосується формування чітких, достатньо простих та зрозумілих механізмів доступу місцевих громад та підприємців місцевого рівня до міжнародних фондів: (а) прямий доступ за умови, що суб'єкт господарювання акредитується шляхом виконання визначених вимог; (б) міжнародний доступ через акредитовані міжнародні організації (наприклад, багатосторонні банки розвитку або ООН); (в) відкриті дзвінки, що дозволяють всім організаціям, які відповідають вимогам, безпосередньо подавати запити на фінансування [16].

3. *Слабка розвиненість, а часто - відсутність локальних інституційних структур та потужностей.* Урядам-одержувачам та

відповідальним зацікавленим сторонам на місцевому рівні часто не вистачає технічного потенціалу для розробки проектів чи програмних пропозицій [20]. Також вони часто стикаються з низькою доступністю наукових, статистичних та аналітичних даних, а також надійних оцінок економічних і кліматичних явищ для сприяння прийняттю інвестиційних рішень [22]. Це не дозволяє місцевим суб'єктам ні ефективно використовувати виділені кошти, ні чітко формулювати потреби та підвищувати попит на фінансування «зелених» проектів. У багатьох випадках ключовою проблемою врахування місцевих потреб при виділенні фінансування є невміння представників або організацій місцевого рівня комунікувати (у необхідній формі) на міжнародному чи національному рівні щодо своїх потреб у фінансуванні. Тому доступні канали доступу мають передбачати: (а) навчання чиновників органів місцевого самоврядування, неурядових організацій, представників малого та середнього бізнесу навичкам довгострокового планування та моделювання для розробки адекватних проектів та політики озеленення; (б) розробку та впровадження механізмів об'єднання малих проектів до керованого розміру, який зацікавить інвестора; (в) усвідомлення потреби в переході до нового «зеленого» курсу та «зелених» джерел фінансування, яке є надзвичайно низьким на місцевому рівні: екологізація досі розглядається на периферії інших питань розвитку, що призводить до практичної відсутності серйозного попиту на міжнародні «зелені» фінанси.

Щодо аналізу існуючих каналів «зеленого» фінансування місцевих підприємницьких проектів, ми виділимо наступні: (1) прямі іноземні інвестиції в місцеві екологічні проекти (прямий доступ); (2) фонди з місцевим адмініструванням; (3) спільне фінансування на основі широкої участі; (4) конкурентний розподіл коштів. Кожен з цих каналів не досконалий і має певні проблеми при реалізації, які необхідно враховувати.

(1) Основна перевага прямих іноземних інвестицій полягає в можливості уникнути якомога більше бар'єрів і посередників між джерелом фінансування та цільовими проектами. Цей інструмент може бути особливо корисним у випадках, коли потрібна досить швидка виплата цільовим організаціям. Логіка каналів прямого доступу найкраще працює для одержувачів, які здатні самостійно керувати інвестованими коштами та можуть ефективно комунікувати з міжнародними донорами. Разом з тим, пряме інвестування не має механізмів відбору найбільш актуальних для місцевої громади проектів для фінансування і не буде ефективним у випадку, якщо місцеві структури та потенціал недостатньо розвинені для комунікаційних потреб, не мають досвіду управління міжнародними фінансами [4]. Тому прямі інвестиції на місцевому рівні частіше застосовуються в поєднанні з іншими механізмами.

(2) Фонди з локальним управлінням дають можливість міжнародним інвесторам децентралізувати рішення щодо фінансування. В даному випадку міжнародні установи працюють з посередниками, які мають можливість приймати рішення щодо виплати та розподілу наявних коштів на місцевому рівні і здійснювати управління ними. Такий підхід особливо дієвий, якщо є чітко визначені цільові регіони для фінансування, в яких донор не знає місцевої специфіки, але має доступ до надійних організацій, які можуть виступати посередниками. Проблемами застосування цього механізму є те, що вибір правильних цільових регіонів та відповідних посередників сам по собі потребує ґрунтовних знань місцевого контексту та ретельного обстеження потенційних партнерів. Ще одна важлива проблема - наявність на місцевому рівні організацій, які мають необхідні можливості для управління коштами як посередники. Тому застосування даного підходу рекомендується для конкретних цільових регіонів із сильними місцевими партнерськими організаціями, які чітко розуміють відмінності між традиційним та «зеленим» економічним розвитком.

(3) Спільне фінансування базується на залученні якнайбільшої кількості місцевих суб'єктів господарювання та громад до прийняття ключових рішень щодо відповідного інструменту фінансування. Сюди входить представництво місцевих підприємницьких структур та громад у рішеннях щодо видів, механізмів фінансування, критеріїв виплат, розподілу коштів, а також конкретних елементів реалізації проектів. Форма забезпечення участі відрізняється за рівнем формалізації та коливається від консультацій з бенефіціарами та зацікавленими сторонами до формалізованих обов'язкових форумів для представлення місцевих організацій у процесах прийняття рішень та квот для місцевого представництва у комітетах фонду. Проблемами цього механізму є те, що різні рівні формалізації не гарантують справедливого представлення всіх місцевих стейкхолдерів та складні в управлінні через велику кількість учасників.

(4) Конкурентний розподіл коштів передбачає попереднє визначення конкретних критеріїв фінансування. Будь-які місцеві організації та проекти можуть подати заявку на фінансування та змагатись за нього у відкритих конкурсах, що відповідають конкретним місцевим вимогам та факторам контексту. Основним рушієм таких конкурентних елементів є визначення найбільш ефективних проектів у справедливому та об'єктивному процесі, відкритому для громад та місцевих жителів. Якщо критерії добре розроблені, можна гарантувати, що фінансування буде цільовим, орієнтованим на місцеві потреби. Конкурси можуть працювати через постійні процеси подання заявок або конкретні обмежені часом інвестиційні вікна, а рішення про фінансування можуть прийматись комітетом різних зацікавлених сторін.

Проблеми механізму полягають у тому, що за його застосування існує ризик постійного вибору одних і тих же переможців, якщо деяким слабшим громадам та місцевим організаціям не вистачає ресурсів для

подання переконливих заявок. Тому існує ймовірність, що ті проекти та спільноти, які потребують найбільшої підтримки, не зможуть бути достатньо конкурентними, щоб виграти конкурс і отримати фінансування. Тому для широкого використання конкурентних елементів у «зеленому» фінансуванні важливо доповнити ці ініціативи або розбудовою потенціалу, або проактивною пропозицією щодо підтримки місцевих громад. До того ж, важливо, щоб цього критерії відбору були розроблені таким чином, щоб визначені потреби в адаптації у програмі відігравали більшу роль, ніж те, як зроблена презентація. Якщо врахувати ці міркування, то конкурентоспроможні елементи можуть бути дійсною дієвим механізмом розподілу фінансів для вибраних регіонів з високою щільністю громад з різними потребами екологічного фінансування.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Перехід до «зелених» моделей економічного зростання є глобальною проблемою і потребує значних інвестицій з різних джерел, зокрема - міжнародних донорів та банків розвитку. Проте, багато існуючих інструментів фінансування недоступні для проектів на рівні громади чи локальних підприємств, хоча саме успішні місцеві екологічні ініціативи часто збільшують шанси на успіх та мають суттєве значення для досягнення ефективності та стійкості. Існує низка проблем, що перешкоджають руху фінансових потоків від міжнародного до місцевого рівня. Деякі проблеми ускладнюють доступ місцевих суб'єктів до джерел фінансування, а інші заважають міжнародним організаціям отримати доступ до інформації про потреби місцевого рівня. Наприклад, значна частка фінансових ресурсів втрачається у складних фінансових архітектурах на міжнародному та національному рівні. Крім того, наявні кошти не завжди адаптуються до потреб громади та пріоритетів місцевих організацій. Недостатньо розвинені місцеві структури також створюють перешкоди для належного доступу та залучення фінансування на

місцевому рівні. Для подолання цих проблем необхідно формувати та розвивати канали доступу до «зеленого» фінансування, серед яких особливо перспективними ми вважаємо прямі інвестиції та канали прямого доступу; фонди з місцевим адмініструванням; спільне фінансування; конкурентний розподіл коштів.

В даній статті висвітлені тільки найбільш загальні проблеми та характеристики основних каналів доступу до «зеленого» фінансування, які можуть сприяти більш ефективному спрямуванню коштів міжнародних донорів на місцевий рівень. Для розробки повноцінної стратегії фінансового забезпечення екологічних ініціатив потрібні подальші дослідження, які можуть зосередитись на конкретизації механізмів вибору оптимальних інструментів для максимального врахування місцевої специфіки та інтересів цільових груп; вивченні можливостей застосування інших інструментів фінансування «зеленого» розвитку для досягнення швидких результатів; моделюванні варіантів поєднання декількох інструментів у нові механізми фінансування, що стосуються конкретних місцевих умов, або інтегрування їх в уже існуючі механізми.

Література

1. Архипова В.В. «Зеленые финансы» как средство для решения глобальных проблем // Экономический журнал ВШЭ. 2017. Т. 21. № 2. С. 312–332.
2. Веклич О. «Зелений» банкінг: сутність, механізм та інструменти реалізації. URL: http://razumkov.org.ua/uploads/article/2019_ZELEN_INVEST.pdf. Дата звернення -15.09.2020 р.
3. Гріцишина М. Практичний кейс: інвестиції у «зелену» генерацію та «розумні» мережі Донецької області. URL:

- http://razumkov.org.ua/uploads/article/2019_ZELEN_INVEST.pdf. Дата звернення -15.09.2020 р.
4. "Зелені" інвестиції у сталому розвитку: світовий досвід та український контекст / кер. проекту К. Маркевич ; наук. конс. В. Сіденко. —Київ : Заповіт, 2019. 316 с.
 5. «Зеленые финансы» в мире и России: монография / под. ред. Б.Б. Рубцова. М.: РУСАЙНС, 2016.
 6. Зомонова Э.М. Стратегия перехода к «зеленой» экономике: опыт и методы измерения. Новосибирск: ГПНТБ СО РАН, 2015.
 7. Какутич Є. Ю. Екологічне підприємництво у забезпеченні сталого економічного зростання : автореф. дис. ... канд. економ. наук: 08.00.06 / Рада по вивченню продуктивних сил України НАНУ. Київ, 2007. 20 с
 8. Мельник Л. Г. Екологічна економіка: підручник / 3-е вид. випр.і допов. Суми : Університетська книга, 2006. 367 с.
 9. Підвисоцький Я. Новітні фінансові технології мобілізації інвестицій у "зелені" проекти. URL: http://razumkov.org.ua/uploads/article/2019_ZELEN_INVEST.pdf. Дата звернення -15.09.2020 р.
 - 10.Порфирьев Б.Н. «Зеленые» тенденции в мировой финансовой системе / Б.Н. Порфирьев // Мировая экономика и международные отношения,2016, том 60. № 9. С. 5-16.
 - 11.Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/984_011
 - 12.Як змінюється клімат в Україні //Офіційний сайт Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України. URL: <https://menr.gov.ua/news/35246.html>
 - 13.Berensmann K., Lindenberg N. Green Finance: Actors, Challenges and

- Policy Recommendations: Briefing Paper № 23. German Development Institute, 2016.
14. Binder, J. K., Belz, F. (2015). Sustainable Entrepreneurship: What It Is. Handbook of Entrepreneurship and Sustainable Development. Ed. Kyro, P., Cheltenham: Edward Elgar.
 15. Cohen, B. & Winn, M. I. (2007). Market Imperfections, Opportunity and Sustainable Entrepreneurship. *Journal of Business Venturing*, 22(1). PP. 29-49.
 16. IIED 2017: Delivering real change. Getting international climate finance to the local level. London: IIED.
 17. Kraus, S.; Burtscher, J.; Vallaster, C.; Angerer, M. (2018) Sustainable Entrepreneurship Orientation: A Reflection on Status-Quo Research on Factors Facilitating Responsible Managerial Practices. *Sustainability* 2018, 10. P. 444.
 18. Krugman P. Building a Green Economy. NYTimes Reprints. 2010.
 19. Mazzucato M., Perez C. Innovation as Growth Policy: The Challenge for Europe. Science Policy Research Unit (SPRU): Working Paper Series. 2014.
 20. OECD 2015: Toolkit to enhance access to adaptation finance. For developing countries that are vulnerable to adverse effects of climate change, including LIDCs, SIDS and African states: OECD.
 21. Transparency International 2018a: Climate Adaptation Finance Governance Standards. A new approach piloted in the Maldives and Bangladesh: Transparency International.
 22. UNFCCC 2019: Introduction to Gender and Climate Change. Retrieved 20 Mar 2019. URL: <https://unfccc.int/topics/gender/the-bigpicture/introduction-to-gender-and-climate-change>

References

1. Arkhipova V.V. «Zelenye finansy» kak sredstvo dlya resheniya globalnykh problem [Green finance as a tool for solving global problems] // Ekonomicheskii zhurnal VShE. 2017. T. 21. № 2. P. 312–332.
2. Veklych O. «Zelenyi» bankinh: sutnist, mekhanizm ta instrumenty realizatsii [Green Banking: Essence, Mechanism and Implementation Tools]. URL: http://razumkov.org.ua/uploads/article/2019_zelen_invest.pdf. [in Ukr.]
3. Hritsyshyna M. Praktychnyi keis: investytsii u «zelenu» heneratsiiu ta «rozumni» merezhi Donetskoi oblasti [Practical Case: Investments in Green Generation and Smart Networks in Donetsk Region]. URL: http://razumkov.org.ua/uploads/article/2019_ZELEN_INVEST.pdf. [in Ukr.].
4. “Zeleni” investyciji u stalomu rozvytku: svitovyj dosvid ta ukrajinsjkyj kontekst / ker. proektu K. Markevych ; nauk. kons. V. Sidenk [Green investments in sustainable development: world experience and Ukrainian context/ pr.manager K. Markevych ; sc.cons. V. Sidenko.]. Kyjiv : Zapovit, 2019. P. 316 [in Ukr]
5. «Zelenye finansy» v mire i Rossii: monografiya ["Green finance" in the world and in Russia: monograph] / pod. red. B.B. Rubtsova. M.: RUSAYNS, 2016.
6. Zomonova E.M. Strategiya perekhoda k «zelenoy» ekonomike: opyt i metody izmereniya. [Green Economy Transition Strategy: Experience and Measurement Methods] Novosibirsk: GPNTB SO RAN, 2015.
7. Kakutyh Je. Ju. Ekologhichne pidpryjemnyctvo u zabezpechenni stalogho ekonomichnogho zrostannja [Environmental entrepreneurship in ensuring sustainable economic growth] : avtoref. dys. ... kand. ekonom. nauk: 08.00.06 / Rada po vyvchennju produktyvnykh syl Ukrainy NANU. Kyjiv, 2007. 20 s.

8. Meljnyk L. Gh. Ekologhichna ekonomika: pidruchnyk / 3-e vyd. vypr.i dopov.[Ecological economics: a textbook]. Sumy : Universytetsjka knygha, 2006. 367 s.
9. Pidvysotskyi Yan. Novitni finansovi tekhnolohii mobilizatsii investytsii u «zeleni» proekty [Newest financial technologies for mobilizing investments in green projects]. URL: http://razumkov.org.ua/uploads/article/2019_ZELEN_INVEST.pdf. [in Ukr.]
10. Porfirev B.N. «Zelenye» tendentsii v mirovoy finansovoy sisteme [Green trends in the global financial system]/ B.N. Porfirev // Mirovaya ekonomika i mezhdunarodnye otnosheniya, 2016, tom 60. № 9. S. 5-16.
11. Ughoda pro asociaciju mizh Ukrajinou, z odnijeji storony, ta Jevropejskym Sojuzom, Jevropejskym spivtovarystvom z atomnoji energhiji i jikhnimy derzhavamy-chlenamy, z inshoji storony. [Association Agreement between Ukraine, of the one part, and the European Union, the European Atomic Energy Community and their Member States, of the other part.]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/984_011
12. Jak zminjujetsja klimat v Ukrajinu // Oficijnyj sajt Ministerstva zakhystu dovkilja ta pryrodnykh resursiv Ukrainy [How the climate in Ukraine is changing // Official site of the Ministry of Environmental Protection and Natural Resources of Ukraine]. URL: <https://menr.gov.ua/news/35246.html>
13. Berensmann K., Lindenberg N. Green Finance: Actors, Challenges and Policy Recommendations: Briefing Paper № 23. German Development Institute, 2016.
14. Binder, J. K., Belz, F. (2015). Sustainable Entrepreneurship: What It Is. Handbook of Entrepreneurship and Sustainable Development. Ed. Kyro, P., Cheltenham: Edward Elgar.
15. Cohen, B. & Winn, M. I. (2007). Market Imperfections, Opportunity and Sustainable Entrepreneurship // Journal of Business Venturing, 22(1). PP. 29-49.

- 16.IIED 2017: Delivering real change. Getting international climate finance to the local level. London: IIED.
- 17.Kraus, S.; Burtscher, J.; Vallaster, C.; Angerer, M.(2018) Sustainable Entrepreneurship Orientation: A Reflection on Status-Quo Research on Factors Facilitating Responsible Managerial Practices. Sustainability 2018, 10. P. 444.
- 18.Krugman P. Building a Green Economy. NYTimes Reprints. 2010.
- 19.Mazzucato M., Perez C. Innovation as Growth Policy: The Challenge for Europe. Science Policy Research Unit (SPRU): Working Paper Series. 2014.
- 20.OECD 2015: Toolkit to enhance access to adaptation finance. For developing countries that are vulnerable to adverse effects of climate change, including LIDCs, SIDS and African states: OECD.
- 21.Transparency International 2018a: Climate Adaptation Finance Governance Standards. A new approach piloted in the Maldives and Bangladesh: Transparency International.
- 22.UNFCCC 2019: Introduction to Gender and Climate Change. Retrieved 20 Mar 2019. URL: <https://unfccc.int/topics/gender/the-bigpicture/introduction-to-gender-and-climate-change>